

Sv. Petra, porušena u mletačko-turskim ratovima i obnovljena u doba baroka. Crkva je ponovno srušena 1963, a obnovljena 1993.

God. 1498 – 1646. grad je pod tur. vlašću. Bio je utvrđen, a kao graditelj kule spominje se Hajrudin, graditelj mostarskoga mosta. Nakon oslobođenja od Turaka i uspostave mletačke vlasti nastaje i razvija se današnji grad. Usred velikoga gradskoga trga gradi se u prvoj pol. XVIII. st. stolna crkva *Sv. Marka*; graditelji su mlet. vojni inženjeri Francesco Melchiori i Bartolo Riviera, gl. oltar rad je mlet. kipara Pietra Onigha s kraja XVIII. st. Ispred crkve nalaze se barokna česma, rad Giuseppea Bisaggia, obnovljena 1989. te kip A. Kačića-Miošića, rad I. Rendića, podignut 1889. Z od trga nastaje tijekom XVIII. st. dio planiranoga naselja: iz dugačke uzdužne ulice izdvaja se niz manjih okomito postavljenih poprečnih ulica. Na kraju gl. gradske komunikacije s nizom kasnobaroknih palača nalazila su se tzv. Velika vrata uz koja 1777. makarski biskup Stjepan Blašković gradi jednu od prvih ubožnica u Dalmaciji te glagoljaško sjemenište koje nikada nije dovršeno.

U gradskoj jezgri je očuvano nekoliko baroknih stambenih sklopova i palača (Ivanišević, Alačević, Karalipeo-Mrkušić, Vuković, Tonoli) kao i stambenih kuća s odlikama tradicijske arhitekture. Posebno je urbanistički zanimljiv sklop Male obale ili Marinete s nizom katnica, nastao XVIII/XIX. st. Obalno pročelje grada, oštećeno bombardiranjem tijekom II. svj. r., rastvoreno je nizom kuća s novim interpolacijama; na obali se svojim pročeljem ističe kasnobarokna crkva *Sv. Filipa*. Važnija ostvarenja suvremene arhitekture su pekara (1971, M. Šosterić), Dom zdravlja (1978, A. Rožić), Institut »Planina i more« (1978, A. Rožić), osnovna škola (1980, J. i V. Matijević i D. Milas).

Franjevački je samostan osnovan oko 1540. Samostanske zgrade, crkva i barokni zvonik zatvaraju kvadratni klaustar. Stara crkva *Sv. Marije* pretvorena je u pinakoteku, a 1936. dograđena je nova po nacrtu S. Podhorskog. U pinakoteci se nalaze mnoge umjetnine, među kojima i slike Pietera de Costera i Antonija Molinarija. U Makarskoj djeluje Zavičajni muzej, te galerija slikara Ante Gojaka.

LIT.: M. Alačević, Opis grada Makarske, Split 1890. — P. Kaer, Makarska i Primorje, Rijeka 1914. — J. Ravić, Makarska i njeno primorje, Split 1934. — C. Fisković, Spomenici grada Makarske, Makarski zbornik, 1970, 1. — Makarsko Primorje, I, Makarska 1990. — Z. D. S.

MAKOVIĆ, Zvonko, povjesničar umjetnosti i književnik (Budrovci, 6. II. 1947). Diplomirao u Zagrebu 1973, magistrirao 1981. Objavljuje lik. kritike i eseje u novinama i časopisima, bavi se problemima suvremene umjetnosti. Od 1975. djeluje na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Autor je problemskih izložaba »Slika za groš« (Zagreb 1978), »Nove pojave u hrvatskom slikarstvu« (Zagreb 1980) i »Druga skulptura« (Zagreb 1981). Bio je glavni urednik časopisa »Život umjetnosti« 1989–92. Objavio nekoliko knjiga pjesama.

BIBL.: *Oko u akciji*, Zagreb 1972; *Ikonografija popularne štampane slike*, ŽU, 1980, 29–30; *Miroslav Šutej*, Zagreb 1981; »Nova slika«: hrvatsko slikarstvo osamdesetih godina, ŽU, 1982, 33–34; *Uloga stereotipa u popularnoj slici*, ŽU, 1983, 36; *Djela Friedricha Overbecka u Dakovu* (katalog), Osijek 1983; *Kultura slike u Hrvatskoj 19. stoljeća* (katalog), Zagreb 1984; *Meštrović u povodu 100-obljetnice rođenja*, Slavonski Brod 1984 (s N. Galom); Mauro Stipanov, Zagreb 1987; Ferdinand Kulmer (katalog), Piran 1989; *Julije Knifer* (katalog), Geneve 1990; *Hrvatski ratni grafiti* (katalog), Zagreb 1992. — Ž. Sa.

MAKRAME → UZLANJE

MAKSIMIR, pejzažni perivoj u Zagrebu. Zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac odlučio je 1787. staru šumu s livadama na posjedu Zagrebačke biskupije pretvoriti u veliki perivoj u franc. stilu. Izveo je nekoliko šumskih prosjeka koji su se širili zrakasto od središnjega brežuljka. God. 1794. perivoj je otvoren za javnost. Manji zahvati izvedeni su za biskupa A. Alagovića koji je nakanio urediti M. u engl. stilu. Veliko uređenje cijeloga kompleksa djelo je zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Jurja Haulika, koji je Maksimiru (tada nazvan *Jurjaves*) dao konačan oblik romantičnoga pejzažnoga perivoja. Prema Haulikovim zamislima hortikulturne zahvate planirao je vrtni arh. M. Riedl, vrtnarske planove su izvodili J. Mischke i F. S. Körbler, nacrte za većinu arhit. objekata izradio je F. Schücht, voditelj radova bio je L. Philipp, a autor kipova J. Kässmann. Uklonjene su tisuće hrastova, oblikovana dva jezera (1839, 1846), reguliran potok, uređene livade i proplanci, izgrađene vijugave staze, mostovi i odmorišta, zasađeni mnogi egzoti. Izgrađeni su biskupski ljetnikovac (1840), ulazna vrata i paviljon Jeka kraj Prvoga jezera (1841), Švicarska kuća (1842), Vidikovac (1843), Vratarova kuća (1847) te niz paviljona koji su porušeni (tzv. Mirna koliba, Brezova koliba, Kišobran i dr.);

MAKSIMIR, fotografija iz 1902.

također su postavljeni vrtni kipovi: »Žetelica« (uništena), »Ribar« (očuvana), »Dječja skupina«. Neogotička kapelica *Sv. Jurja* podignuta je 1864. na mjestu nekadašnjega Narodnoga hrama. Vrhovčev majur proširen je u uzorno gospodarstvo s mljekarom, pčelinjakom, svilarom, pivarom, pilanom, mlinom itd. Nakon završetka gl. radova, M. je 1843. predan građanima Zagreba, što je obilježeno obeliskom. God. 1852. Haulik je povjerio slikaru J. Zascheu izradbu mape litografskih veduta »Park Jurjaves«, kojoj je najvjerojatnije sam napisao uvodni tekst. Povodom proslave tisućugodišnjice hrv. kraljevstva podignuta je 1925. tzv. Mogila. M. je osobito važan po šumskoj zajednici hrasta lužnjaka (s grabom) u J dijelu perivoja, na prijelaznim površinama zastupljeni su lužnjak i hrast cer, a u S povišenu dijelu prevladava šuma hrasta kitnjaka i graba. Od svojega postanka M. je doživio mnoge preinake, od kojih su neke narušile njegov prvotni izgled. Gradnjom brane za ribnjak (Treće jezero, 1911) izgubljena je vrijedna tzv. Švicarska dolina, a 1925. je u najljepšemu dijelu perivoja uređen zooški vrt. Umj. koncepcijom, izvornom vegetacijom (lužnjak) i arhit. objektima M. je najvažniji pejzažni perivoj u Hrvatskoj i ujedno vrijedno ostvarenje pejzažne umjetnosti romantičkoga razdoblja u eur. mjerilima. Zaštićen je na cijeloj današnjoj površini (316 ha) kao spomenik prirode i kulture.

LIT.: D. Jurman-Karaman, Klasicistički arhitektonski objekti Maksimira, Iz starog i novog Zagreba, I, Zagreb 1957. — M. Anić, Iz prošlosti i problematike Maksimira kao prirodnog, pejzažnog i kulturno-historijskog spomenika, Hortikultura, 1965, 2–3. — S. Klaić, Kulturno-povijesna i parkovno-estetska vrijednost Maksimira (u povodu 130-godišnjice osnivanja), ibid., 1975, 4. — Maksimir, Zagreb 1982. — D. Mudrinjak, Povijest Maksimira od osnutka do danas (katalog), Zagreb 1984. — A. Deanović, Maksimir — perivoj europskog značenja, Vrtina umjetnost Jugoslavije (zbornik), Zagreb 1985. — O. Marušević i S. Jurković, Maksimir, Zagreb 1992. — Maksimir 1974–1994, Zagreb 1994. — I. Gostl, Zagrebački perivoji i promenade, Zagreb 1995. — Ma. B.

MALANČEC, Fedor, slikar (Koprivnica, 12. II. 1902 — Zagreb, 9. VIII. 1985). Studirao na Tehničkom fakultetu u Gdańsku 1921–25. U slikarstvu samouk. Izlaže od 1943. U prvome razdoblju stvara u duhu postimpresionizma, u narednim godinama slika krajolike iz okolice Zagreba, Koprivnice i s Jadrana. Slike mu karakterizira živi kolorit gustih namaza (*Motiv iz Mikulića*, 1966; *Stari krovovi u Senju*, 1970). Posebnu cjelinu čine crteži i krokiji iz zagrebačkoga glazbenoga života. Samostalno izlagao u Zagrebu, Krapini, Münchenu, Londonu, Zürichu, Stuttgartu i Kronbergu. Retrospektivna izložba priredena mu je u Koprivnici 1980.

LIT.: M. Špoljar, Fedor Malančec (katalog), Koprivnica 1980. — Ma. B.

MALANČEC, Vladimir, kolekcionar (Koprivnica, 1898 — 22. VII. 1985). Nakon završenoga studija prava bio je odvjetnik u Koprivnici. Bavio se skupljanjem umjetnina od 1945; skupio je sedamdesetak slika hrv. umjetnosti s kraja XIX. i prve pol. XX. st. (V. Bukovac, B. Čikoš-Sesija, M. Čl. Crnčić, F. Kovačević, T. Krizman i dr.), stotinjak umj. predmeta od keramike, stakla i kovina te nekoliko kompleta secesijskoga namještaja. Svoju zbirku i kuću u kojoj je 1989. otvorena »Donacija dr. Vladimira Malančeca« poklonio je Muzeju grada Koprivnice.

LIT.: M. Špoljar, Profil slikarske zbirke dr. Vladimira Malančeca, Podravski zbornik, 1988. — F. Horvatić, Otvorena zbirka Vladimira Malančeca, Muzejski vjesnik, 1990. — V. Fo.

MALA SUBOTICA, selo u Međimurju. Gotička župna crkva Rođenja Marijina, barokizirana sred. XVIII. st., proširena je 1900 (sada trobrodna). Kraj nje je skupina klasicističkih pilova, a podalje u pokloncu pil »Imbre«

D. MANCE, M. HRŽIĆ, Z. KRZNARIĆ i V. NEIDHARDT, Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu

iz 1711. U blizini je crkva Sv. Križa (1746) sa svetištem trolisne osnove. Unutrašnjost kupole oslikao je 1881. J. Brollo iz Gemone.

LIT.: A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju, Zagreb 1956.

MALEKOVIĆ, Vladimir, povjesničar umjetnosti (Brdovec, 29. III. 1936). Diplomirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1962. Od 1964. lik. kritičar »Vjesnika«, od 1983. direktor Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu. Autorski koncipirao izložbe *Angažirana umjetnost u Hrvatskoj 1919–1969* (Slovenj Gradec 1969), *Hrvatska likovna umjetnost 1945–1955* (Zagreb 1974), *Grupa trojice – aspekti hrvatske likovne umjetnosti 1930–1935* (Zagreb 1976), *Ekspresionizam i hrvatsko slikarstvo* (Zagreb 1980), *Kubizam i hrvatsko slikarstvo* (Zagreb 1981), *Ekspresionističke tendencije u suvremenom slikarstvu u Jugoslaviji* (Poreč 1982), *II trijenale hrvatskog medaljerstva i male plastike* »Ivo Kerdić« (Osijek 1984) i dr. Jedan od osnivača muzeja i galerija u Brdovcu, Zlataru i Novoj Gradiški. Bavi se književnim radom.

BIBL.: *Angažirana umjetnost u Hrvatskoj* (Ličnosti i tendencije 1918–1938, croquis), Republika, 1969, 11–12; *Suvremena likovna umjetnost*, u monografiji: Hrvatska, Zagreb 1972; *Hrvatska izvorna umjetnost*, Zagreb 1973; *Ivan Lacković Croata*, Zagreb 1973; *Krsto Hegedušić* (s M. Krležom i D. Schneiderom), Zagreb 1974; *Skurjeni*, Zagreb 1975; *Ivan Rabuzin*, Zagreb 1976; *Vilim Svečnjak* (katalog), Zagreb 1977; *Kretanja k ekspresionističkoj figuraciji*, u katalogu: Umjetnost u Jugoslaviji 1970–1978, Sarajevo 1978; *Edo Murtić*, Pordenone 1978; *Aralica Otočac*, *Otočac Aralici* (katalog), Otočac 1980; *Kosta Angeli Radovani*, Zagreb 1981; *Tarski dnevnik Zlatka Price*, ŽU, 1981, 32; *Likovna umjetnost u Maksimiru*, u monografiji: Maksimir, Zagreb 1982; *Matija Skurjeni*, Zagreb 1982; *Ivo Frišić*, Zagreb 1982; *Umjetnici Galerije Forum* (katalog), Zagreb 1982; *Krsto Hegedušić*, Dresden 1983; *Ivica Šiško* (katalog), Zagreb 1985; *Janez Baljka*, Ljubljana 1987; *Dubravka Babić*, Zagreb 1987; *Galerija Krsto Hegedušić*, Petrinja 1987; *Josip Generalić*, Zagreb 1988; *Mijo Kovačić*, Zagreb 1989; *Đuro Seder* (katalog), Varaždin 1989; *Edo Murtić* (katalog), Zagreb 1990; *Hrvatska recentna umjetnost*, Zbirka Novak, Đurđevac 1993. Ž. Sa.

MALEŠEVIĆ, Duško, slikar (Zagreb, 23. I. 1935). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1960 (O. Postružnik). Bio je suradnik Majstorske radionice K. Hegedušića 1960–62. Član grupe »Mart« 1960–61. Profesor na Školi primijenjene umjetnosti od 1983, a od 1986. na Akademiji u Zagrebu. Glavni urednik i osnivač časopisa LL. U početku 1960–62. slika apstraktne krajolike koji stilski pripadaju informelu (*Radanje forme*, 1961), potom slijedi ciklus *Intimne topografije*, 1992. Njegovo je slikarstvo obilježeno temama straha i tjeskobe, nadrealnim vizijama sugestivnoga psihološkog izraza (ciklus djela nadahnut sudbinom Ane Frank). U monotipijama *Doba straha* (1979/80) amorfnе mase ili hipertrofirane pojedinosti likova oblikovane su svjetlosnim kontrastima. Poslije 1980. radi ciklus *Psihomorfe* u kojemu sintetizira psihička stanja u čiste slikarske forme. Samostalno izlagao u Zrenjaninu (1966), Beogradu (1968) i Zagrebu (1980). Bavi se ilustracijom, grafikom i primijenjenom umjetnošću, piše likovne kritike (I. Lesiak, M. Vuco, V. Poljan i dr.) i eseje o slikarstvu.

LIT.: J. Baldani, Dušan Malešević (katalog), Zagreb 1980.

Ž. Sa.

MALEZ, Mirko, paleontolog (Ivanec, 5. XI. 1924 – Zagreb, 23. VIII. 1990). Diplomirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu (1953). Bio je znanstveni savjetnik i ravnatelj Istraživačkoga centra JAZU. Uz radove iz geologije bavio se kulturama paleolitika i mezolitika. Istraživao u špilji Veternici, Velikoj pećini, Vindiji, te u Šandalji I. i II, gdje je otkrio ostatke najstarijega hominida u Europi. Bio redovni član JAZU.

BIBL.: *Paleolitska kultura Krapine u svjetlu novijih istraživanja*, Krapina 1899–1969, Zagreb 1970; *Paleolitsko i mezolitsko doba u Hrvatskoj*, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, I, Sarajevo 1979; *Paleolitsko doba u Makedoniji*, ibid.

LIT.: I. Turk, Mirko Malez (1924–1990), Arheološki vestnik (Ljubljana), 1991, 42. B. Čk.

MALI BUKOVEC, selo blizu Ludbrega. U kasnobaroknoj kapeli Sv. Katarine su kasnobarokno-klasicistički oltari, propovjedaonica, orgulje (Rieger). Unutrašnjost je 1878. oslikao iluzionističkim freskama J. Brollo iz Gemone. Ulaz na ogradu crkve bio je ukrašen baroknim kipovima. Uz gl. cestu se nalazi klasicistički pil Sv. Florijana.

MALIGNANI, Josip (Giuseppe), slikar (XIX. st.). Oko 1840. portretirao je na bidermajerski način građane u Zagrebu, Samoboru, Karlovcu, Slavonskom Brodu i Osijeku. Izlagao je u Beču na izložbi Akademije (1846).

LIT.: M. Schneider, Portreti 1800–1870 (katalog), Zagreb 1973.

MALI LOŠINJ → LOŠINJ

MALINSKA → DUBAŠNICA

MALI RAVEN → RAVEN

MALI TABOR, dvorac kraj Prišlina u Hrvatskome zagorju. Kaštel koji se spominje od 1490. uništen je u XVI. st.; na njegovu je mjestu krajem XVII. st. bio sagrađen četverokrlni dvorac s unutrašnjim dvorištem. Od te su građevine preostala dva krila s tri cilindrične kule na uglovima. Kaštel odnosno dvorac posjedovala je porodica Ratkay 1524–1793, a nakon njih barun Kavanagh, koji je u okolici provodio arheol. istraživanja.

LIT.: Gj. Szabo, Spomenici kotara Klanjec i Pregrada, VjHAD, 1912. – M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. A. Žč.

MALO KORENOVO, selo kraj Bjelovara. Na neolitičkim položajima nađena su jamsko-zemunička naselja, oruđe, sjekirice, noževi od kremenja i opala te keramika (kupe na visokoj nozi, niske zdjele sa šupljom nogom). Ukrasi su aplicirani kao samostalne crte, kao vrpce ili kombinirano. Motivi su pravocrtni i krivocrti (najtipičniji su vrpčaste girlande i kukaste spirale). LIT.: S. Vuković, Pokusno istraživanje neolitskog nalazišta Malo Korenovo, Starinar (Beograd), 1958. – S. Dimitrijević, Sjeverna zona, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, II, Sarajevo 1979, str. 309–333. R.

MANASTERIOTTI, Marko, crtač i karikaturist (Rijeka, 11. XII. 1840 – Osijek, 17. VI. 1889). Bio je urednik prvoga zagrebačkoga satirično-humorističnoga lista »Zvekan« (1867–69). Prema tekstovima A. Starčevića radio je realističke crteže, među kojima poneki imaju obilježja karikature.

LIT.: D. Horvatić, Ples smrti, antologija hrvatskog likovnog humora, Zagreb 1975.

MANASTIRINE → SOLIN

MANCE, Davor, arhitekt i urbanist (Vrata, Srbija, 24. VIII. 1938). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1964 (V. Turina). Od 1964. radi u Urbanističkom institutu Hrvatske na izradi generalnih urbanističkih planova (Podgora, 1969), projekata stambenih naselja (Vinkovci, 1967; »Zeleni dol«, 1972. i »Njivice«, 1976. u Zagrebu) te rekonstrukciji povijesnih jezgri (Požega, 1976). Važnija su mu izvedena djela: ugostiteljski objekt »Lovačka kuća« u Derventi (1967, razorena 1992), osnovna škola i memorijalni dom u Podgori (1968), poslovna zgrada i Dom umirovljenika u Đakovu (1974), te Krematorij (1981–85, s M. Hrzićem i Z. Krznarićem), Nacionalna i sveučilišna biblioteka (1979–94 s M. Hrzićem, Z. Krznarićem, V. Neidhardtom). – Sudjelovao je na natječajima za novi centar u Karlovcu (1979, I. nagrada, s M. Hrzićem, Z. Krznarićem, V. Neidhardtom); centar Kvaternikova trga (1980, III. nagrada, s M. Hrzićem, Z. Krznarićem), blok Jukićeva – Savska (1984, III. nagrada s M. Hrzićem, Z. Krznarićem) u Zagrebu, centar Splita III (1984, I. nagrada, s M. Hrzićem, N. Šegvićem), urbanističko rješenje platoa Pila i Ploča u Dubrovniku (1990, I. nagrada, sa Z. Krznarićem, D. Milasom, M. Salajem).

LIT.: Z. Čorak, Umrijeti u Zagrebu, ČIP, 1973, 23. – Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, Arhitektura, 196–199. – Urbanistički institut SR Hrvatske 1947–1987, Zagreb 1987. – Krematorij Mirogoj, Zagreb 1987. – Z. Jurić, Hrvatska arhitektura 80-ih godina, Arhitektov bilten (Ljubljana), 1988, 97–98. – Isti, Arhitekti Marjan Hrzić, Zvonimir Krznarić i Davor Mance – između kasne arhitekture internacionalnog stila i akademske memorije neoklasicizma (katalog), Zagreb 1991. J. M. M.

MANČ, Verena → HAN, VERENA

MANČUN, Petar, bakrorezac (Dubrovnik, 14. IV. 1803 – Rim, 1880). God. 1811. preselio s majkom u Rim, gdje je proveo cijeli život. Od 1815. učio grafičke vještine u papinskome Zavodu Sv. Mihovila. Studij završio 1824. a profesori su mu bili F. Giangiacomo, A. Ricciardi i D. Marchetti. Bio je godinama vrlo djelatlan član i sindik Ilirskoga zavoda Sv. Jeronima. Dopisivao se s uglednim ljudima Dubrovnika i Dalmacije, rezao u bakru